POKYNY PRE UČITEĽA
MODUL 5 - HODNOTY EÚ

Tento modul o hodnotách EÚ má tri časti:

Začína sa kartovou hrou kvarteto, pri ktorej hráči objavujú hodnoty EÚ a niektoré konkrétne príklady ich praktického uplatňovania. Žiaci sa oboznámia s hodnotami a potom dostanú za úlohu kriticky sa nad nimi zamyslieť formou individuálneho cvičenia. Napokon si zdokonaľujú demokratické zručnosti v diskusii v rámci triedy, pričom si môžu vybrať spomedzi 16 výrokov. Hru možno hrať aj samostatne bez ostatných dvoch častí.

METODIKA	TRVANIE	POMÔCKY
Náučná hra: Hodnoty EÚ	20 min.	- balíček 32 kvartetových kariet pre každú skupinu. Karty vytlačiť jednostranne a nastrihať. - balíček 30 kariet s pravdivými a nepravdivými výrokmi pre každú skupinu. Karty vytlačiť jednostranne a nastrihať.
Individuálne cvičenie	10 min.	- osobná mapka hodnôt pre každého žiaka.
Diskusia v triede	10 minút na každý výrok	- počítač + projektor - prezentácia k modulu 5 so 16 výrokmi - vyplnené osobné mapky hodnôt žiakov

CIELE A ZRUČNOSTI

PRÍSTUP

– Žiaci majú dobrý prehľad o hodnotách EÚ.

VEDOMOSTI

- Žiaci poznajú hodnoty EÚ a niekoľko konkrétnych príkladov, ako EÚ uplatňuje tieto hodnoty v praxi.

ZRUČNOSTI

- Žiaci si vytvoria vlastný názor na hodnoty Európskej únie.
– Žiaci si precvičujú schopnosť diskutovať.

KROK ZA KROKOM

1. HRA

PRÍPRAVA

V tejto hre sa trieda rozdelí na menšie skupiny, najlepšie po štyroch žiakoch. V prípade potreby môžu byť v skupine traja alebo piati žiaci. Každá skupina sedí pri stole. Žiaci hrajú proti ostatným vo svojej skupine. Každá skupina má jeden balíček 32 kvartetových kariet s hodnotami a balíček 30 kariet s pravdivými alebo nepravdivými výrokmi.

POSTUP

- Kvartetové karty sa rozdajú členom skupiny. Ak sú v skupine štyria hráči, každý z nich dostane osem kariet. Ak sú hráči traja alebo piati, niektorí budú mať o kartu viac ako iní. Hráči držia karty v ruke a ostatným ich neukazujú.
- Uprostred stola je balíček 30 kariet s výrokmi otočený lícovou stranou nadol.
- Konečným cieľom hry je získať najviac štvoríc kariet (kvartet) s tou istou hodnotou EÚ.
- Začína najstarší člen skupiny. Ten sa spýta ľubovoľného hráča, či má kartu s niektorou konkrétnou hodnotou EÚ, napr. so solidaritou. Prvý hráč musí sám mať aspoň jednu kartu s touto hodnotou EÚ.
    - Ak oslovený hráč požadovanú kartu nemá, povie, že kartu nemá, a v hre pokračuje hráč po jeho ľavici.
    - Ak druhý hráč požadovanú kartu má, vytiahne jednu kartu z balíka kariet na stole a prečíta otázku.
        - Ak prvý hráč odpovedá správne, dostane kartu, ktorú si pýtal. Ako odpoveď stačí je to pravda alebo nie je to pravda; hráč nemusí povedať nič viac.
        - Ak hráč odpovie nesprávne, kartu nezíska a kartu s výrokom položia na spodok balíčka kariet na stole..
    - V oboch prípadoch pokračuje v hre najbližší hráč naľavo.
- Keď hráč získa štyri karty s rovnakou hodnotou EÚ, nahlas povie „Kvarteto!“ a štvoricu kariet položí na stôl. Uvedenú skupinu kariet už tomuto hráčovi nemožno vziať.
- Hra sa skončí, keď hráči zhromaždia všetkých osem kvartet. Vyhráva(jú) hráč(i) s najväčším počtom kvartet.

OBSAH

Pozrite si dokument o kvartetových kartách a kartách s výrokmi.

– Na **32 kvartetových kartách** nájdu žiaci osem hodnôt EÚ a niektoré príklady, ako Európska únia či Európsky parlament zavádzajú tieto hodnoty do života v EÚ aj mimo nej. V balíčku sa nachádza osem štvoríc kariet.

– Na **každej z tridsiatich (30)** kariet sa nachádza otázka, ktorá zodpovedá informáciám na kvartetových kartách. Odpoveďou je to pravda alebo nie je to pravda. Žiaci sa podľa informácií na kvartetových kartách môžu rozhodnúť, či výrok je alebo nie je pravdivý.

2. INDIVIDUÁLNE CVIČENIE

Cieľom tohto cvičenia je zamyslieť sa nad každou hodnotou a vytvoriť si na ňu názor. Toto cvičenie je prípravou na diskusiu v triede.

PRÍPRAVA

Každý žiak sedí za stolom a dostane mapku osobných hodnôt.

POSTUP

Učiteľ rozdá všetkým študentom mapku osobných hodnôt. Toto je osobný dokument určený iba pre daného študenta. Na mapke hodnôt sú hodnoty EÚ a ich základné definície už uvedené. Učiteľ vydá tieto pokyny:

1. Uveďte, či s týmito hodnotami osobne súhlasíte alebo nesúhlasíte.

Učiteľ požiada žiakov, aby sa každý sám zamysleli nad jednotlivými hodnotami a ich základnými definíciami:

Spýtajte sa sami seba: „Súhlasím ja osobne s týmito hodnotami?“ Inými slovami, súhlasíte (vy osobne) s tým, že všetci ľudia by mali byť slobodní, mali by si byť rovní, mali by žiť v demokracii, v právnom štáte, rešpektovať ľudskú dôstojnosť a dodržiavať ľudské práva, byť tolerantní a prejavovať solidaritu? Zamyslite sa nad tým a podľa toho, čo si myslíte, zakrúžkujte „súhlasím“ alebo „nesúhlasím“ vedľa jednotlivých hodnôt.

2. Usporiadajte hodnoty podľa dôležitosti

Na mapke hodnôt v stĺpci Priority pre EÚ usporiadajú študenti hodnoty podľa toho, aká dôležitá by daná hodnota podľa nich mala byť pre EÚ (1 = najdôležitejšia, 8 = najmenej dôležitá). Ide o individuálne cvičenie, v ktorom bude mať každý študent iný výsledok.

3. DISKUSIA V TRIEDE

Cieľom tejto časti je spoločne sa zamyslieť nad významom (niektorých) hodnôt. Prezentácia obsahuje dva výroky ku každej hodnote. Učiteľ vyberie do diskusie v triede dva až štyri výroky podľa toho, čo zaujíma študentov.

Poznámka: Výroky by mali vyvolať diskusiu o príslušnej hodnote. Nie sú názorom na danú hodnotu.

PRÍPRAVA

Príprava by mala vhodná pre diskusiu v triede a výroky by mali študenti vidieť na obrazovke pred lavicami.

POSTUP

Postup diskusie pre každý výrok:

1. Prvé hlasovanie

Učiteľ ukáže triede výrok podľa svojho výberu a povie: „Pozrite sa na tento výrok. Na chvíľu sa nad ním zamyslite a rozhodnite sa, či s ním súhlasíte. Možnosť „aj áno, aj nie" neexistuje. Musíte si vybrať, či áno alebo nie."

Niekoľko dôležitých poznámok:

- Žiaci môžu mať k danému výroku otázky. Učiteľ vysvetlí, čo sa výrokom myslí (ak to je možné).
- Toto hlasovanie je len intuitívne. Neskôr sa o téme bude hovoriť podrobnejšie.
- Správna či nesprávna odpoveď neexistuje.
- Výroky majú iba vyvolať diskusiu; nie sú to skutočné názory.

Učiteľ spočíta hlasy a výsledok si zapíše.

2. Diskusia v pléne

Učiteľ požiada jedného zo študentov, aby svoje stanovisko vysvetlil. Potom sa učiteľ spýta, kto so spolužiakom súhlasí a kto nesúhlasí. Takto sa začne diskusia v skupine. Rada: Ak dáte najprv slovo niekomu zo skupiny s menšinovým názorom, môžete vyvolať reakciu tých študentov, ktorí hlasovali opačne. To podnieti žiakov k diskusii.

Moderátorom diskusie je učiteľ.

3. Druhé hlasovanie (nepovinné)

Po diskusii v skupine učiteľ vyhlási druhé hlasovanie. Spočíta hlasy a porovná ich s výsledkami prvého hlasovania. Zmenili niektorí študenti názor?

4. Záver

Po druhom hlasovaní učiteľ požiada žiakov, aby si skontrolovali, či sa ich odpoveď zhoduje s tým, čo si zapísali do mapky osobných hodnôt. Ešte stále súhlasia s touto hodnotou? Zmenili by poradie?

NIEKOĽKO RÁD K MODEROVANIU DISKUSIE

- Začnite tým, že upozorníte na základné pravidlá diskusie: počúvajte sa navzájom; počkajte, až na vás príde rad hovoriť; buďte slušní; neodbočujte od témy; nehovorte pridlho a nechajte, aby svoj názor povedali aj druhí. Toto vám umožní odvolať sa na tieto pravidlá počas diskusie.
- Nevyjadrujte svoj vlastný názor; buďte čo najobjektívnejší.
- Snažte sa poskytnúť priestor na prejav čo najväčšiemu počtu rôznych študentov.
- Ak študenti okamžite nezareagujú, preformulujte vyjadrenie alebo zaujmite pozíciu diablovho advokáta tým, že budete klásť provokatívne otázky.
- Ak jeden študent ovláda diskusiu, pokúste sa ho prerušiť, stručne zhrňte, čo povedal, a dajte priestor inému študentovi, napr. prostredníctvom otázky, ktorí študenti súhlasia či nesúhlasia s tým, čo sa práve povedalo.
- Ak študent odbočí od témy, prerušte ho a požiadajte ho, aby sa držal hlavného predmetu diskusie. To sa môže zdať nezdvorilé, ale ostatní študenti môžu byť vďační.

OBSAH

Výroky sa nachádzajú v prezentácii k tomuto modulu. V prezentácii sa výroky opakujú spolu s ďalšími informáciami.

ODMIETNUTIE ZODPOVEDNOSTI

Použité výroky majú v triede vyvolať diskusiu o hodnotách Európskej únie. Nejde o názor na danú hodnotu ani stanovisko Európskeho parlamentu.

DEMOKRACIA

1. „Referendum vždy predstavuje dobrý spôsob, ako zapojiť občanov."

   Otázka, či je referendum dobré pre demokraciu. Referendum je obmedzené v tom, že ľudia musia zvyčajne vyberať medzi možnosťou „áno" alebo „nie" a že v ňom nie je priestor na alternatívy, napr. vo Švajčiarsku (nie je členským štátom EÚ) sa ľudí pýtali, či hlasujú „za" postavenie nového tunela alebo „proti" nemu. Existovalo však oveľa viac možností ako iné cesty, iné miesta pre tunel atď.

2. „Skutočná demokracia môže fungovať iba na miestnej úrovni."

   Tento výrok pred študentov stavia otázku, či si myslia, že demokracia môže fungovať vo väčších spoločenstvách, kde občania politikov nepoznajú osobne a kde k nim nemajú jednoduchý priamy prístup. Toto platí osobitne pre Európsku úniu s 445 miliónmi občanov. Môže demokracia fungovať v takomto veľkom rozsahu?

SLOBODA

1. „Sloboda znamená neniesť vôbec žiadnu zodpovednosť."

   „Zodpovednosť" môže znamenať veľa vecí: Byť zodpovedný vo svojej spoločnosti, napr. pomáhať druhým, pomáhať rodine, starať sa o starších rodičov alebo starých rodičov, starať sa o svoje deti… V širšom zmysle slova zodpovednosť znamená „občianstvo", správať sa ako „dobrý" občan, nepoškodzovať a neznečisťovať cesty atď.

   Ak všetci súhlasia, môžete zaujať pozíciu diablovho advokáta a spýtajte sa, či si myslia, že niekto, kto sa rozhodne nerobiť vôbec nič pre spoločnosť, má nárok na všetky výhody sociálneho štátu, ako je bezplatné vzdelávanie, lacná lekárska starostlivosť, príspevky v nezamestnanosti atď., za ktoré platia ostatní.

2. „Pretože existuje sloboda prejavu, musí sa povoliť vstup rasistických politických strán do Európskeho parlamentu."

   Ak politická strana podporuje stanoviská, ktoré sú v rozpore s hodnotami EÚ, napr. diskriminácia iných rás, znamená to, že by sa im malo znemožniť vyjadrovať svoje názory a že by sa im mal zabrániť podiel na moci?

SOLIDARITA

1. „Členský štát EÚ, ktorý postihla finančná kríza, by mal dostať podporu od ostatných členských štátov EÚ."

   Tento výrok predstavuje otázku, či by krajiny v EÚ mali prejaviť solidaritu voči iným členským štátom, keď sa dostanú do ťažkostí. Mala by EÚ byť takou Úniou, v ktorej sa krajiny môžu spoľahnúť jedna na druhú?

2. „Solidarita znamená používať peniaze z daní na zabezpečenie toho, aby mal každý slušné bývanie, jedlo a vzdelanie."

   Tento výrok má vyvolať diskusiu o otázke prejavovania solidarity v spoločnosti voči ľuďom, ktorých nepoznáme. Chceme pomáhať chudobným tým, že budú dostávať peniaze nejakým organizovaným spôsobom?

   Niektorí študenti by si mohli myslieť, že chudoba je niečo, za čo je daná osoba osobne zodpovedná, a že spoločnosť by za to nemala platiť. Ďalšou otázkou by mohlo byť, že dávky by sa mali poskytovať iba tým, ktorí ich skutočne potrebujú. Ako diablov advokát sa učiteľ môže spýtať, v akom systéme by študenti žili radšej: vo veľmi prísnom systéme, v ktorom hrozí, že sa ľudia v núdzi dostanú na pokraj spoločnosti, alebo v menej prísnom systéme, v ktorom hrozí, že ho budú ľudia zneužívať.

ROVNOSŤ A NEDISKRIMINÁCIA

1. „Pozitívna diskriminácia je nevyhnutná v záujme dosiahnutia rovnosti."

   Pozitívna diskriminácia je postup, keď sa osobám zo skupiny, s ktorou sa občas zaobchádza nespravodlivo alebo nemá dostatočné zastúpenie na trhu práce, vo vyšších pozíciách atď.,

poskytnú osobitné výhody. Napríklad v mnohých európskych krajinách zamestnávatelia, ktorí zamestnajú osobu so zdravotným postihnutím, dostávajú finančnú odmenu ako stimul na prijatie týchto osôb.

2. „Všetci sú si rovní bez ohľadu na veľkosť ich majetku."

   Učiteľ môže poukázať na rozdiel medzi požadovanou situáciou a skutočnosťou. Sú si všetci rovní a malo by sa k nim pristupovať rovnako? Napríklad, ak do obchodu s luxusným tovarom vstúpi chudobne vyzerajúca osoba, ako aj bohato vyzerajúca osoba – bude sa s nimi zaobchádzať rovnako?

   Hlavným problémom je to, či stále žijeme v spoločnosti s rôznymi spoločenskými triedami. Pred zákonom sme si všetci rovní, ale platí táto „rovnosť" aj v skutočnosti?

PRÁVNY ŠTÁT A SPRAVODLIVOSŤ

1. „Pri niektorých trestných činoch by malo byť možné vybrať si medzi zaplatením vysokej pokuty a väzením."

   Otázkou za týmto výrokom je, či žiaci považujú za „spravodlivé", že by sa bohatší ľudia mohli „vykúpiť" zo svojho trestu. V skutočnosti ide o kombináciu hodnôt „rovnosť" a „právny štát".

2. „Teroristi majú právo na spravodlivé súdne konanie s riadnou obhajobou."

   Na obrázku v prezentácii je znázornený známy európsky prípad Andersa Breivika, nórskeho pravicového teroristu, ktorý v roku 2011 útočil v Nórsku. V Osle 22. júla 2011 zavraždil osem ľudí a potom zastrelil 69 mladých ľudí na letnom tábore na ostrove Utøya. V auguste 2012 bol usvedčený z hromadnej vraždy a terorizmu.

   Tento výrok má vyvolať diskusiu o tom, či ľudia ako on – ktorí očividne masovo vraždili – majú mať právo na spravodlivé súdne konanie, ale aj na obhajobu.

DODRŽIAVANIE ĽUDSKÝCH PRÁV

1. „Novinári by sa mali trestať, keď napíšu nepravdivú reportáž alebo článok."

   Tento výrok sa týka slobody tlače. V súčasnosti majú zákony, ktorými sa stanovuje, že tlač možno trestne stíhať za to, čo napíše, iba diktatúry. To môže napokon viesť k cenzúre alebo k tomu, že médiá nebudú zo strachu zo stíhania informovať o určitých otázkach.

2. „EÚ by nemala obchodovať s režimami, ktoré porušujú ľudské práva, a to ani vtedy, ak by dohoda bola pre EÚ prínosom."

   Môže EÚ uzatvárať obchodné alebo iné dohody s režimami, ktoré údajne porušujú ľudské práva? Napríklad EÚ uzatvára dohody s africkými krajinami, ktoré opakovane porušujú ľudské práva, s cieľom zabrániť migrantom vstup do EÚ. Prípadne, niektoré dohody sú potrebné na získanie určitých surovín, ktoré v Európe nemáme, napr. kobalt, a ktoré používame v mobilných telefónoch.

TOLERANCIA A PLURALIZMUS

1. „Nosenie náboženských symbolov, ako je krížik alebo šatka, by v školách a na pracoviskách malo byť povolené."

   Problémom tu je, či si študenti myslia, že by sa malo povoliť praktizovanie náboženstva v práci či v škole.

2. „Je v poriadku vyjadrovať nenávistné prejavy na internete, ak k tomu dochádza v uzatvorených/tajných skupinách."

   Stretli sa s tým študenti v minulosti? Je možné, že sa na tom zúčastnili? Myslia si, že by to mohlo spôsobiť určitým skupinám škodu? Alebo sa spoliehajú na svoju slobodu prejavu?

ÚCTA K ĽUDSKEJ DÔSTOJNOSTI

1. „Každá krajina EÚ má mravnú povinnosť pomáhať žiadateľom o azyl."

   Žiadateľ o azyl = „Osoba, ktorá zo strachu z prenasledovania z dôvodov rasy, náboženstva, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo politického presvedčenia prekročila medzinárodnú hranicu do krajiny a dúfa, že jej v nej bude priznané postavenie utečenca."

   Poznámka: Žiadateľ o azyl nie je to isté ako ekonomickí prisťahovalci (osoby sťahujúce sa z hospodárskych dôvodov). Postavenie žiadateľa o azyl je vždy dočasné, a to dovtedy, kým žiadateľovi krajina, v ktorej žiada o azyl, prizná alebo zamietne postavenie utečenca.

   Hlavným problémom je toto: máme úctu k ľudskej dôstojnosti Neeurópanov? Tento výrok zvyčajne vyvolá otázky, ako je správna integrácia, voľba medzi pomocou vlastným ľuďom a cudzincom, dobré úmysly cudzincov atď.

   Poznámka: V EÚ existuje voľný pohyb osôb, čo znamená, že občania Európskej únie nikdy nemôžu byť „žiadateľmi o azyl". Ak toto študenti spomenú, učiteľ by ich mal opraviť.

2. „Mučenie by sa malo povoliť v záujme získania informácií na zabránenie možným novým teroristickým útokom."

   Mučenie je v EÚ zakázané bez ohľadu na cieľ. Súhlasia s tým študenti? Myslia si, že by mučenie mohlo byť v určitých prípadoch oprávnené?

UŽITOČNÉ ODKAZY

- Demokracia a ľudské práva v Európskom parlamente: www.europarl.europa.eu/about-parliament/sk/democracy-and-human-rights
- Viac o Charte základných práv EÚ: https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights_en
- Viac o Sacharovovej cene na www.europarl.europa.eu/sakharovprize